

Landsforeningen for utekontakter
Postboks 183 Sentrum - 0102 OSLO
www.utekontaktene.no - post@utekontaktene.no

Sosialdepartementet	
Saksnr.: 200301958	Dok.nr.: 45
Arkivkode: 311.1	Journ.dato: 01.07.04
Avd.: SLE	Saksbeh.:
U.off.:	

Sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 OSLO

Oslo, 30.06.04

**HØRINGSSVAR:
FORSLAG TIL ENDRINGER I KAPITTEL 1 UTENLANDSKE STATSBORGERES
RETT TIL SOSIALHJELP (I FORSKRIFT 4. DESEMBER 1992 NR. 915 TIL LOV
OM SOSIALE TJENESTER M.V.)**

Landsforeningen for utekontakter (LUK) er en interesseorganisasjon for utekontakter / feltarbeidere i Norge, og organiserer flesteparten av landets ca. 60 utekontakter. Utekontaktene arbeider forebyggende blant barn og unge (opp til 25 år) med basis i oppsøkende arbeid som metode. Hovedmålet for utekontaktens arbeid er å oppsøke ungdom som trenger støtte eller hjelp, men som ikke/i utilstrekkelig grad nås av andre deler av hjelpeapparatet. Intensjonen er å etablere kontakt med ungdommene på et tidligst mulig tidspunkt, motivere dem for alternativ virksomhet, hjelp eller behandling, og å formidle de til rette instans i det øvrige hjelpeapparatet. Dette innebærer en prosess over tid, der feltarbeiderne blir godt kjent med ungdommens situasjon/behov, og ofte er med og bistår ungdommen i møte med øvrige instanser. På denne måten har feltarbeiderne i utekontaktene en del kunnskap og erfaring om hvordan møtet mellom marginaliserte ungdommer og bl.a. sosialtjenesten kan forløpe.

LUK's målsettinger er blant annet å synliggjøre utekontaktens arbeid og de problemstillinger feltarbeiderne møter i sitt daglige virke i ungdomsmiljøene, og bidra til god informasjonsflyt fra den enkelte utekontakt til aktuelle faginstanser og samfunnet for øvrig. I organisasjonens handlingsprogram fastslås at LUK skal ha et fokus på minoritetsetnisk ungdom med tanke på rettigheter, tjenestetilbud og behov knyttet til denne gruppen. Vi ønsker derfor å bidra med våre kommentarer i forbindelse med forslag til ny forskrift som berører deler av utekontaktens målgruppe, selv om LUK ikke tilhører de høringsinstanser som departementet spesielt har bedt om tilbakemelding fra.

Landsforeningen for utekontakter (LUK) har følgende kommentarer til forslaget:

- *I høringsnotatet fra departementet slås det fast under punkt 1.3 at et av formålene med forskriften er at sosialtjenesten skal utøve sin virksomhet i lojalitet til andre myndigheters vedtak og politiske målsettinger om kontrollert innvandring og god integrering.*

LUK mener at dette er uheldig. Det er andre myndigheter og instanser som har ansvar for å håndheve innvandringspolitikkenes målsetting om en kontrollert innvandring, og det bør ikke legges opp til at sosialtjenesten skal forventes å utføre en slik kontrollfunksjon. Hjelp etter sosialtjenesteloven er ment som å fungere som et sikkerhetsnett for mennesker i en vanskelig livssituasjon. Etter vår erfaring er sosialtjenesten dyktige til å sikre at de som blir innvilget sosialhjelp i en eller annen form gjør dette som siste utvei, at alle andre muligheter skal være forsøkt, og at hjelpen blir gitt i en form og med betingelser som legger til rette for at den blir midlertidig. Vi mener derfor at en sosialfaglig skjønnsutøvelse i samsvar med sosialtjenesteloven ikke vil motarbeide andre myndigheters vedtak i en slik grad at den må stoppes. Det er viktig at ikke sosialtjenestens sosialfaglige utøvelse tilsidesettes, og sosialtjenesten bør ikke få en rolle som utlendingsmyndighetenes verktøy i forhold til asylsøkere/flyktninger og andre utenlandske borgere. Det er som nevnt andre myndigheter som har ansvar for å innvilge avslå søknader om opphold, iverksette sanksjoner i form av utvisning osv. – og det bør ikke pålegges sosialtjenesten noe ansvar for å håndheve innvandringspolitikken i de tilfeller der de ansvarlige utlendingsmyndigheter av ulike årsaker ikke er i stand til å utøve sin kontrollfunksjon.

Videre i høringsnotatet står det at det må ligge tungtveiende hensyn til grunn dersom lovens alminnelige prinsipper om at utenlandske statsborgere i størst mulig grad skal behandles på sammen måte og ha samme rettigheter og plikter som norske borgere skal fravikes. Vi mener at innvandringspolitiske hensyn ikke bør være slike tungtveiende hensyn som berettiger at en gruppe mennesker fratras retten til individuelle sosialfaglige vurderinger når de søker hjelp etter sosialtjenesteloven.

- *Vedrørende: § 1-1. Lovlig opphold
For å ha rett til tjenester etter kapittel 4 og økonomisk stønad etter kapittel 5 i lov om sosiale tjenester må en utenlandsk statsborger ha lovlig opphold i riket.
Begrensningen i første ledd gjelder ikke rett til råd og veiledning i samsvar med lov om sosiale tjenester § 4-1.*

LUK mener at alle i utgangspunktet bør ha rett til å fremme en søknad om tjenester eller økonomisk stønad, og at det skal brukes individuelt sosialfaglig skjønn når denne søknaden vurderes opp mot sosialtjenesteloven. Dette punktet innebærer bl.a. at en person uten lovlig opphold ikke har krav på midlertidig husvære, matpenger osv. Dette vil være svært alvorlig for barn som sammen med sine foreldre er i en slik vanskelig situasjon, og for ungdom som har kommet til landet alene for å søke asyl. Vi mener at det er viktig å sikre disse gruppene en tilfredsstillende situasjon når det gjelder overnatting/bolig og mat/livsopphold – også fordi disse gruppene er spesielt sårbare i forhold til alle typer overgrep, utvikling av psykiske lidelser på grunn av traumer knyttet til krig/flukt og den usikre og belastende situasjonen over tid, og rekruttering til rus- og kriminalitetsbelastede miljøer. Som nevnt i punktet over viser vi til at det er andre myndigheters ansvar å håndheve innvandringspolitikken, og vi mener at

sosialtjenesten i slike tilfeller bør ha mulighet til å yte hjelp i perioden frem til disse myndighetene eventuelt iverksetter sine tiltak/sanksjoner.

Departementet skriver at det i de fleste tilfeller er den enkelte selv som velger å fortsette et ulovlig opphold, men at vilkåret om lovlig opphold også skal gjelde de som mer eller mindre ufrivillig har opphold i Norge. Vi vil til dette kommentere at barn i følge med foreldre er en gruppe som uforskyldt kommer i en slik situasjon. Vi mener også at det er svært uheldig dersom ungdom og voksne med psykiske traumer som av forskjellige årsaker ikke ser seg i stand til å frivillig returnere til hjemlandet, og personer som er såkalt ureturnerbare eller statsløse, ikke skal ha mulighet for å få en søknad om nødvendig midler til livsopphold og midlertidig husvære tilstrekkelig vurdert av sosialtjenesten.

LUK mener at det ikke er tilstrekkelig å henvise til ulovfestede nødrettsbetraktninger som gir rett til akutt, livsnødvendig hjelp uavhengig av oppholdets lovlighet. Vi antar at det skal mye til for at sosialtjenesten innvilger sosialhjelp med denne hjemmelen, og mener at det bør komme klart frem at i alle fall barnefamilier og mindreårige skal ivaretas - enten av sosialtjenesten eller, aller helst, at barneverntjenesten kobles inn. Selv om det er uheldig at personer uten lovlig opphold på denne måten kan få hjelp til å fortsette oppholdet, må hensynet til barn i en slik situasjon settes høyest.

- *Vedrørende: § 1-4. Personer som har andre tilbud*
Personer som er innvilget opphold i riket og har tilbud om opphold i statlig mottak for asylsøkere, kan ved søknad om sosialhjelp henvises til dette tilbudet, i den grad mottaket på en tilfredsstillende måte kan dekke de behov søknaden gjelder.
Personer som er innvilget opphold i riket og har et tilpasset tilbud i bostedskommunen kan, ved søknad om sosialhjelp i en annen kommune, henvises til bostedskommunen.

Sosialdepartementet skriver i høringsutkastet at det foreslås å begrense adgangen til å henvise søkere som er utenlandske statsborgere til mottak eller bostedskommune, og å fjerne henvisningene til integreringstilskuddet slik at det blir uten betydning for vurdering av oppholdskommunens ansvar om en annen kommune mottar integreringstilskuddet. Dette fordi utgangspunktet er at økonomisk stønad skal være et sikkerhetsnett for alle, og at eventuelle unntak og begrensninger må være begrunnet i viktige samfunnsmessige hensyn og ikke skal være mer omfattende enn nødvendig. Departementet henviser også til at hovedregelen om at det er oppholdskommunen som er ansvarlig for å behandle søknaden og for eventuelle tjenester og stønader hindrer tvil og diskusjon om ansvarsfordeling, og derfor er av betydning for den enkeltes rettssikkerhet.

Dette utgangspunktet støtter LUK, da vi har erfaring med at mange unge med asylsøker- / flyktningbakgrunn som har søkt sosialhjelp i praksis "faller mellom to stoler" – enten ved at bosettingskommune og oppholdskommune henviser til hverandres ansvar, eller ved at sosialtjenesten henviser til mottak som etter søkers subjektive opplevelse og/eller utekontaktens sosialfaglige vurdering ikke har ressurser til å dekke vedkommendes behov.

Slik som teksten er utformet i forslaget § 1-4, mener vi imidlertid at den nåværende praksis i stor grad vil opprettholdes. Det vil være forskjellige subjektive tolkninger av hva et "tilpasset tilbud" er og hva som ligger i at den enkeltes behov kan dekkes på en "tilfredsstillende måte".

Vår erfaring tilsier at asylmottak stort sett kan ivareta primærbehovene (tak over hodet, mat/midler til selvhushold osv) til de fleste beboere, men at dette ikke nødvendigvis betyr at alle beboere har en tilfredsstillende psykososial situasjon. Det kan være mange årsaker til dette; psykisk stress p.g.a. traumer knyttet til krig/flukt, savn av familie/hjemland, sorg, høyt konfliktnivå blant beboermassen, overgrep, dårlig økonomi, usikkerhet knyttet til fremtiden osv. Å leve i en slik situasjon over lang tid gjør også at enkelte kan bli spesielt sårbare når det gjelder rus/kriminalitet, psykiske problemer og lignende. Alle disse faktorene hver for seg og i kombinasjon tilsier at mottaksbeboere bør ha en klart uttrykt rett til å få en eventuell søknad om tjenester eller stønad etter sosialtjenesteloven vurdert i et helhetlig, sosialfaglig perspektiv. Dette vil også være gunstig i et forebyggende perspektiv, og vil fremme integreringsmulighetene til en sårbar gruppe.

Noe av det samme gjelder for mange ungdom med asylsøkerbakgrunn som utekontaktene kjenner til, som har reist fra sin opprinnelige bosettingskommune til en ny kommune (gjerne en større by), og som på et eller annet tidspunkt henvender seg til sosialtjenesten i den nye oppholdskommunen. Etter vår erfaring blir disse svært ofte henvist til bosettingskommunen med henvisning til tilbud om bolig og arbeid/skoleplass. Til tross for at disse tilbudene er på plass, forteller mange ungdom at de sliter med for eksempel isolasjon og ensomhet, rasisme/diskriminering, konflikter med egen eller annen etnisk gruppe bosatt i kommunen, mangelfull oppfølging og lignende. Selv om disse ungdommene i sin søknad til sosialtjenesten viser til sterk mistriivsel og at de opplever sin situasjon som så vanskelig at den virker negativt på deres psykososiale helse, erfarer vi svært ofte at dette tillegges liten eller ingen vekt, og at oppholdskommunen henviser til opprinnelig bosettingskommune. En del av disse ungdommene velger da å forsøke å klare seg selv i sin nye by, ofte uten bolig og fast inntekt. Noen klarer seg etter hvert fint på egen hånd etter en tøff periode, mens andre er svært sårbare i forhold rus/kriminalitet.

Etter LUK's erfaring blir den gjeldende forskrifts bestemmelse om at en søker har krav på hjelp i oppholdskommunen dersom det vil være åpenbart urimelig å kreve at søker benytter tilbud i mottak eller bostedskommune, ikke alltid vurdert i tilstrekkelig grad. Vi frykter at den foreslåtte nye formuleringen i § 1-4, der denne "sikkerhetsklausulen" fjernes, vil føre til at sosialtjenesten enda lettere henviser til mottak eller bosettingskommune uten å vurdere tilstrekkelig søkerens helhetlige, psykososiale situasjon. Vi ønsker at det kommer klart frem i forskriften at det skal tas hensyn til slike forhold ved behandling av søknad om tjenester eller stønad, også når det dreier seg om søkere som har et tilbud på mottak eller i bosettingskommune.

- *Under høringsutkastets punkt 3.3.1.3 Tilbud i bostedskommune etter innvilget opphold, skriver departementet at en person som avslår tilbud om introduksjonsprogram likestilles med en som avslår tilbud om passende arbeid, og at søknad om økonomisk sosialhjelp kan avslås med begrunnelse i vilkåret om at alle andre muligheter skal være forsøkt før det er aktuelt å yte økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven.*

LUK vil påpeke at en person som avslår tilbud om introduksjonsprogram (eller bryter deltakelsen i programmet), i likhet med personer som avslår tilbud om arbeid, kan gjøre dette på grunn av psykiske og/eller sosiale problemer som gjør at de samtidig kan ha et særlig behov for hjelp etter sosialtjenesteloven. Før et avslag gis med den ovennevnte begrunnelsen, bør det foretas en helhetlig og medisinsk/psykiatrisk vurdering av arbeidsevne m.m. Vi anser

at dette er særlig aktuelt da det dreier seg om en gruppe som i stor grad har vært utsatt for traumer og ofte har befunnet seg i en vanskelig livssituasjon over lang tid.

Generelt bør en individuell og helhetlig, sosialfaglig vurdering alltid foretas, og LUK mener at dette helst bør komme klart frem i forskriften. Det at vi gjentatte ganger understreker at dette bør komme klart frem i forskriften bør ikke tolkes som en mistillit til sosialtjenestens vilje eller evne til selv å ta hensyn til dette – men vi mener at det vil være en fordel både for søkere og sosialarbeidere i sosialtjenesten at dette uttrykkes eksplisitt.

- *Vedrørende: § 1-5. Asylsøkere*
Asylsøkere som er i statlig mottak, eller har tilbud om opphold i statlig mottak for asylsøkere, har ikke krav på hjelp etter lov om sosiale tjenester, med mindre de er bosatt i kommune i henhold til særlig avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen.

LUK mener at også asylsøkere i mottak bør ha rett til å fremme en søknad om tjenester eller økonomisk stønad, og at det skal brukes individuelt sosialfaglig skjønn når denne søknaden vurderes opp mot sosialtjenesteloven. Dette med begrunnelse i de samme forhold som er nevnt i punktene over (kommentarene til §§ 1-1 og 1-4).

- *Departementet skriver under punkt 4, Økonomiske og administrative konsekvenser at det i en rekke saker lett og raskt ville kunne fastslås at søkeren kan henvises til bostedskommunen, i og med at personer med tilbud om introduksjonsprogram eller andre individuelle tilbud alltid kan henvises til dette uten ytterligere rimelighetsvurdering.*

LUK vil til dette kommentere at vi mener at sosialtjenesten i alle tilfeller bør foreta en individuell vurdering, der søkerens helhetlige psykososiale situasjon og vedkommendes subjektive opplevelse av dette er viktige faktorer. Dette særlig med tanke på at denne gruppen har begrenset reell innflytelse når det gjelder valg av bosettingskommune.

På vegne av leder
Per Arne Skjeggstad

(Line Ruud Vollebæk)